

EET JE UITZICHT! BEVRAAGT VOEDSEL - OMGEVING

Kunst kan omgevingsvragen agenderen

Lezing Helmer Wieringa, 5 juni 2019, gemeente Leeuwarden

“Culturele Hoofdstad 2018 heeft ons geleerd dat kunst maatschappelijke thema’s weet te agenderen.” Zo zocht de gemeente Leeuwarden contact. De foto van Eet je Uitzicht in 2013 te Diepenheim toonde kunst. Althans, zo’n vreemd type keuken in een weiland moet wel kunst zijn. “Daar moeten we meer van weten!”

De Gemeente Leeuwarden heeft in februari 2019 een Voedselagenda vastgesteld. Een gedurfde beleidsintentie die voortbouwt op de vele initiatieven van stadslandbouw in de stad. Maar die vooral met de Dutch-Cuisine-principes een basis legt voor nieuw voedseldenken. Dutch Cuisine steunt op het idee van Albert Kooy, meesterkok en chef Stenden University Hotel Leeuwarden. Lokale trots en kennis wordt zo ingezet.

De Voedselagenda geeft aan activiteiten binnen haar praktisch. Voor beweging met de ‘helpen’, ‘agenderen’, zo is de inspireren?

doelgericht aan wat een gemeente domein kan doen. Geen luchtfietserij,

Voedselagenda kan kunst dus gedachte. Wat kan Eet je Uitzicht

Het project Eet je Uitzicht 2013 was omschreven als “een artistiek onderzoek naar de relatie mens, voedsel, landschap”. Het project stelde de vragen:

herkennen we in het landschap wat we eten
herkennen we in ons voedsel het landschap

De urgentie van de vraag volgde uit een onbestemd gevoel van onthechting. Zo van: geen idee waar de slager het vlees vandaan haalt. Geen idee wie de groentes in de supermarkt teelt. Uit de buurt? Er was een soort urgent gevoel van los raken van je geboortegrond, van je wortels.

Deftig gezegd: sociaal economische en ruimtelijke onthechting (los raken van de plek).

Het artistiek onderzoek in 2013 onderstreepte dat de onrust en de urgentie terecht was want voedsel was toch echt wel handel geworden. Maar er waren ook pareltjes van lokale hechting, in kleine lijnen van melk, van eetbare kruiden in het veld, van eigen vlees.

Wat vooral uit die kleine hechtingen bleek, is dat 'voedsel een manier is voor lokale verbinding, van verhalen, van voor elkaar zorgen, en aan elkaar verdienen'. Voedsel hecht de gemeenschap.

In de kwaliteitsdiscussie van de leefomgeving (Omgevingswet) blijkt dat voedsel en 'uitzicht' een handvat biedt om onthechting bewust te worden, en zo verbindingen te herstellen.

Eet je Uitzicht! onderzocht dat op o.a. biologisch bedrijf De Groote Stroe in Barneveld.

Dit leidde tot een nieuw aanpak met streekkring, streekverhaal en een op de omgeving gericht bedrijfsplan.

Is de vraag voedsel – uitzicht met kunst of 'artistiek onderzoek' te agenderen? Kan kunst bewust maken, reflectie geven of perspectief bieden in het spanningsveld van hechten en onthechten? (En natuurlijk: wil kunst dit wel, autonoom gedacht.)

Enkele andere voorbeelden tonen wat kunst kán.

Op een braakterrein (friche) in Frankrijk ontwierp kunst een lokale moestuin (*jardin friche*).

Gewoon wat vakjes en een haagje.

Klaar. Maar wat vreemd. De mensen kijken van buiten toe.

Lijken die vakken niet op ...

Wat wil dit zeggen over voedsel of de plek van voedsel?

U herkende de tennisbaan? Waarom?

De urgentie van de vraag die in 2013 in Diepenheim beweging bracht, kwam al eerder in de autonome kunst naar voren.

Gaf Andy Warhol met zijn Campbell's Soup posters en collages in 1962 geen kritiek op de commercialisering en de processing van voedsel?

Dennis Oppenheim gaf in een land art werk bij Groningse boer Albert Waalkens in 1969 commentaar op het los raken van producent en consument. Wie bakte het brood van Waalkens graan? Het oogstpatroon baarde opzien. Een zak graan in het museum moest de reflectie gaande houden.

DENNIS OPPENHEIM

Tussen 2008 en 2013 mocht ik land art organiseren in Het Groene Woud, de beleidsterm voor het middengebied van Brabant. Dat leverde mooie reflecties van Thomas Stricker op het Nederlandse denken van voedsel en landschap in getallen. We waren verbaasd, wij? Maar Hester Pilz verdiepte zich in de zorg van de boer voor zijn leefomgeving die het grind van de voortuin in rechte strookjes harkt ('grieselen') en zo meditatief zijn rechte ploegvoren verinnerlijkt en zich op een dieper niveau verbindt met zorg voor de aarde.

Niet alleen buitenkunst of land art be vraagt de plek van voedsel. We zien het ook in oude stillezens van Clara Peeters, met kaas, als blijk van overvloed en nieuwe rijkdom. In moderne romantieke rust van Henk Helmantel. In hyperrealistische water-in-de-mond-broodjes of spiegelei van Tjalf Sparnaaij.

Voedsel als cultureel genot op de muur.

Vijf principes van Dutch Cuisine (www.dutch-cuisine.nl)	
Cultuur	het gerecht vertelt waar en in welk seizoen we ons bevinden en (Leeuwarder toevoeging) wie wij zijn en welke persoonlijke keuzes wij maken
Gezond	gezond voor ons en onze aarde
Natuur	eerlijk en veelzijdig eten van wat de natuur ons biedt
Kwaliteit	we kopen, koken en eten bewust, waarmee we kwaliteit verhogen
Waarde	we werken aan resultaten voor morgen

Kunst kan agenderen.

In Leeuwarden ligt een spannende link met de Dutch-cuisine-principes.

De Voedselagenda van Leeuwarden maakt met die 5 principes een bijzondere verdiepingsslag. Het zijn geen loze of wollige principes. Het geeft richting. Seizoen, lokaal, goed voor aarde, inspelen op natuur, milieu?

Er is veel te bevragen. Kunst kan dat. Wil kunst dit ook?.

Kunst kan onze innerlijke wijsheid vormen. Want iedereen begrijpt wat Winny de Poeh zegt. Zo kan kunst ons weer verbinden met wat voedsel is en doet. Voedsel, buiten, natuur en gezondheid hangen samen.

Onkruiden zijn ook bloemen wanneer je ze beter leert kennen

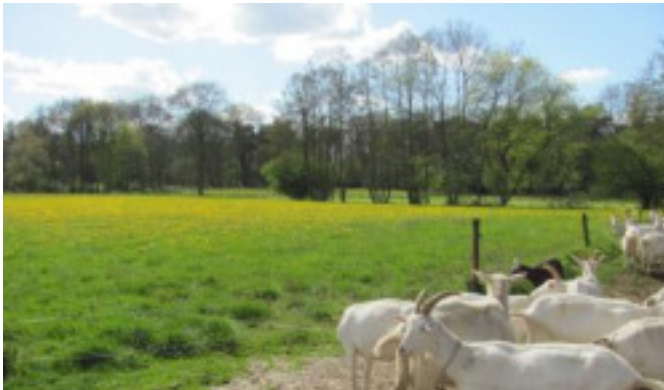
En vreemd genoeg: kijken naar beelden, en vooral beelden van natuur werken helend.

In het boekje 'van buiten word je beter' bewijst onderzoek dat natuurbeelden het helen van patiënten versterkt.

Uit onderzoek blijkt dat we niet per se in de natuur hoeven zijn om er gezonder van te worden: alleen al het kijken naar natuur blijkt te leiden tot vermindering van lichamelijke en psychische klachten. Het inmiddels klassiek geworden onderzoek van Ulrich uit 1984 is een van de eerste waarin positieve effecten van het kijken naar natuur op de gezondheid

Een bijzondere relatie voedsel – uitzicht ligt in beelden.

Terwijl u twee seconden kijkt naar het landschap van kaas De Stroese Dame

....
wordt u gezonder.

Tot slot een bewegende reflectie van een wijs varken. Wat doen deze beelden met je? Een mooie video van Merel Damen in kader van land art in Het Groene Woud. Kijk op <http://youtu.be/wjT2HA8yD98>

je eet wat je bent: met je eten stem je elke dag

Helmer Wieringa hwieringa@landco.nl

5 juni 2019 in Leeuwarden

Eet je Uitzicht! www.eetjeuitzicht.nl

Verantwoording foto's: de foto's in dit stuk zijn van EuroLandArt, EetjeUitzicht!, gemeente Leeuwarden of van internet voor educatief en niet-commercieel gebruik.